

LAMIJA HADŽIOSMANOVIĆ

DVIJE NEOBJAVLJENE PJESME O BANJALUČKOM BOJU IZ KADIĆEVE HRONIKE

Bitka pod Banjom Lukom 1737. godine, između bosanske vojske pod vođstvom Hekim oğlu Ali-paše¹ i Austrije, imala je veliki značaj za istoriju ne samo Bosne i Hercegovine nego i Osmanske Imperije. Ostavila je vidnog traga u istorijskim zapisima toga vremena, a nije bio manji ni njen odraz na narodnu i umjetničku poeziju.

Istoričari toga i nešto kasnijeg vremena ostavili su nam svjedocanstva o tim događajima, među kojima su, svakako, najznačajnije hronike na turskom jeziku.² Pored ovih iscrpnih informacija o vremenu kome su posvećene, banjalučka bitka opisana je i fragmentarno,³ u kontekstu istorijsko-političkih događaja.

¹ Ali-paša Hekim oğlu, tri puta namjesnik u Bosni: 1836—740, 1745. i 1747. Više o tome: *Islam ansiklopedisi*, sv. I, str. 333—334.

² Kadija Omer iz Novog: *Hronika o događajima 1737—1739*, pod nazivom »Gazavât-i Hekim oğlu Ali-paša«. Djelo je dvaput štampano, i to: 1741. i 1876. u Istanbulu; Ahmed Hadžinesimović iz Prusca: *Hronika, događaji iz 1736—1739*. O tome više: Tajib Okić: »Jedan zaboravljeni istoričar XVIII veka (Ahmed Hadžinesimović iz Prusca)«. Sarajevo, Kalendar Gajret za 1939. godinu, str. 167—192; Muhamed Enveri Kadić: *Hronika u 28 tomova. Autograf se čuva u Gazi Husrevbegovoj biblioteci*. (Bez broja). *Pjesme o bici* navedene: Tom VI, str. 282—290.

³ R. Agatanović i P. M. Spasić: *Srpski ustanci protiv Turaka u vezi*

sa narodnim seobama u Austriji od 1459—1814. Beograd, 1896, II, str. 208. i 211; Safvet-beg Bašagić: *Kratka uputa u prošlost Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1900, str. 94—102. Milan Prelog: *Povijest Bosne u doba osmanlijske vlade*, Sarajevo, s. a. I, str. 112—126; II, str. 3—6; Grgur Jakšić: *Evropa i vaskrs Srbije*, Beograd 1927, str. 6; Hamdija Kreševljaković: *Bitka pod Banja Lukom 4. VIII 1737*. Uz dvjestogodišnjicu. Sarajevo, 1936, str. 24 (ovaj rad napisan je na osnovu izvora, kako kaže sam autor, ali je i to tek teza za detaljniji i studiozniji prilaz bici); Adem Handžić: »Bosanski namjesnik Hekim oğlu Ali-paša«. *Prilozi za orijentalnu filologiju*, V, Sarajevo, 1954—55, str. 135—178 (ovo je najkompletnija ocjena ličnosti Hekim oğlu Ali-paše i zbivanja u Bosni za vrijeme njegove vladavine).

U Kadićevoj Hronici zabilježeno je više stihova o bici, a izdvojili smo stihove Kantamiri-zade Abdulaha i jednu pjesmu bez naslova, koja podsjeća na narodnu.

I

Pjesnik Kantamiri-zade Abdulah spjevao je kasidu, čiji krajnji stihovi u sebi nose datum bitke. Pošto do sada nije prevedena na srpskohrvatski jezik, donosimo je u cijelosti.⁴

O autoru Kantamiri-zade Abdulahu ne znamo gotovo ništa. Hroničari banjalučkog boja spominju ga samo u kontekstu, jedino imenom i kao sastavljača ovih stihova. Ne zna se, čak, ni tačan datum pjesnikovog rođenja, jedino je poznato da potiče iz Sarajeva i da je umro 1774. godine.⁵

Bašeskija ga spominje u svom Ljetopisu u poglavlju o umrlim između 14. III 1773—74. i III 1775. godine. Kaže nam da je Abdulah Kantamiri-zade bio »muderis, vaiz i baš-katib u mehkemi, veoma uredan čovjek«. Dalje nas upućuje da je umro veoma star. Mehmed Mujezinović u izdanju istog djela daje nešto više podataka. Tako navodi da je umro na Atmejdanu i da mu je kronogram ispjevao pjesnik Mejlija.⁶ Sagradio je zgradu za biblioteku, koja je poznata po njegovom imenu: Kantamirijina biblioteka.⁷

Pjesnik nije učestvovao u bici pod Banjom Lukom. Njegovo ime ne nalazimo u spisku ratnika ovog boja, koje je zabilježio Bašeskija. I sam pjesnik nas navodi na ovaj zaključak stihovima: »Ulak koji donese vijest o čudesnoj borbi...«

Sastavljač ove kaside od dvadeset dvostihova⁸ toliko je oduševljen pobjedom da u njenom pretakanju u poeziju ide iznad granica njenog objektivnog značaja. Tako, između ostalog, kaže da istorija ne pamti sličnog boja, da je neprijatelj u jednom hipu uništen i sl.

Stihovi su više pisani u slavu Ali-paše Hekim oğlua nego same bitke, tako da se često vođa ovog boja upoređuje sa legendarnim junacima. Ponekad čitalac ima utisak da je riječ o nekoj ličnosti iz predanja.

⁴ Muhamed Enveri Kadić: *op. cit.*, tom VI, str. 282.

⁵ Hazim Šabanović: *Književnost Muslimana BiH na orijentalnim jezicima*, Sarajevo, 1973, str. 492.

⁶ Mejli Derviš Mehmed Gurani, rođen u Sarajevu 1713. Za svoje vrijeme slovio kao najbolji sarajevski pjesnik. (O tome više: Hazim Šabanović: *op. cit.*, str. 496—499.)

⁷ Mula Mustafa Bašeskija: *Ljetopis (1746—1804)*. Prevod s turskog, uvod i komentar Mehmed Mujezinović, Sarajevo, 1968, str. 180.

⁸ Ovu kasidu Kantamiri-zade Abdulaha spominju: Omer Mušić: »Hadži Mustafa Bošnjak Muhlisi«, *Prilozi za orijentalnu filologiju*, XVIII—XIX/1968—69, Sarajevo, 1973, str. 105 (bilješka 21); Adem Handžić: *op. cit.*, str. 162.

U posljednjem stihu osamnaestog dvostiha vješto je uklopio poznatu izreku »La fetâ illâ 'Alî« (لا فتي الأ على) — »Nema junaka nad Alijem.« Zbir slova stiha »Sırr-i luṭf-i lâ fetâ illa 'Alîden bil cevâb« po ebdžed sistemu daju godinu banjalučke bitke (— 1150. po Hidžri, odnosno 1773).

Abdulah Kantamiri-zade je pisao turskim jezikom svoga vremena sa mnogim arapskim i turskim konstrukcijama.

Ova pohvalnica Hekim oḡlu Ali-paši sadržajem je veoma slična mnogim pjesmama nastalim nakon banjalučkog boja. Naime, kao što smo naglasili, u Kadićevoj Hronici zabilježeno je nekoliko pjesama i hronostihova nastalih neposredno nakon banjalučkog boja. Pjesnici inspirisani pobjedom i vođom bitke ostavili su nam o njima na turskom jeziku dosta stihova i hronostihova. U šestom tomu Hronike na stranicama 282—290 nalazimo sljedeće pjesnike: 'Abdulḡani, Šejḡ Fevzi i Aḡmed Hasib Mumin-zade.

Vojnička vještina i uopšte Ali-pašin odnos prema Bosni učinili su ga veoma popularnim. Postao je, naprosto, simbol hrabrosti i odanosti, zahvalan motiv za pjesnike. Oni su mu, kao što se vidi i iz ovih stihova, prilazili s izuzetnim poštovanjem, podižući ga na pijedestal legendarnih junaka. Izvjesno je da se istorijski Ali-paša umnogome razilazi od Ali-paše u pjesmi.

Naša pjesma ima sve osobine divanske poezije njegovane i kod nas u Bosni, među pjesnicima što su stvarali na orijentalnim jezicima. Pjesnik je vrlo vješto uklopio sadržaj u okvire forme divanske poezije. Tu gotovo da mu se ne može naći zamjerke. Iako se koristi najčešće već upotrebljavanim metrom, onim koji se smatra najlakšim, po kompoziciji pjesme možemo tvrditi da vlada metrom. Kao i ostali divanski pjesnici, koristi se simbolima, metaforama i alegorijom, a pokazuje i izuzetnu spretnost u poređenjima.

Po vještini kojom je napisana mogli bismo zaključiti da ova pjesma nije ni prva ni jedina koju je spjevao Abdulah Kantamiri-zade. Pošto nigdje do sada nismo našli potvrde za to, ostaje nam da ga bilježimo kao pjesnika jedino po ovim stihovima.

Nesumnjivo je da stihovi ove kaside, po umijeću kojim su sročeni, snazi izraza, kompoziciji, i iznad svega plastičnim poređenjima, spadaju među vrednija ostvarenja naših pjesnika na turskom jeziku.

عزيمت بر جديده دين ترمه سكريه دضی مدورس االمنه ساسا عتق ترمه
 راهه سرداره جمهور اولدی (علوه)
 بالوده نك مضره تيمه داز ابر ايسه ده بولنده سترامك تنظيم استغاب
 تايخيار:

مرها اي اصف علي قديم عالی جناب اي زهير داد گستر تا بخش دجا ميا
 سنن اول صواب عهكم ده لنده اولور چه دلفظكده نيجه بيلينوا مالک نقاب
 سنن ابا صاعب بجاء كيم نقاب قدیمه نصی مكنی دبا سوره مستم و انز سينه
 فونينه سايب ارنده حصن حصين اكرتانه عاجز ادرسته نسف الحاب
 در سنانه تينج برافله سن و مستير دشمن بزارعه بر توفيق اتق كمدناب
 بوسنه له اطرائي نصوره عدد و اشرح ايكن
 نقرا اظنكده اولدی بر نفسه رفتي باب

دين ديره حيدر گهاري ابراهام ايلك صحنه ده دشمناي كيم خفته جرابه شراب
 بر شرا اينك كه اگه دون كيمي خيبري ايلك روي رويته ناوره عدي خنده
 نمونهك بوشق خنكياش افعال ايلك بوطيه ناخسره دك برنده و كولو ايتاب
 ضيعة جيست اظفر كمانه اولسه سزا دستخانه جابه اعداوه اكر نيزين
 عسكرفرت بناهه افرس عده خرين اتق روم عده وه ايتد بار اجتناب
 كهدي - بر غانا اساني اسزي
 جهلده وه ارض عده ايتد اير خرو عتاب

عظمت اورور فني خدام باب ده لنده اديار نيجه روم ايجره نشانه انتخاب
 عسك جوده رويته سور ضعيف اوله خرين كوريد چشم عده وه برينله نيجه تيب
 وده بر ناكدي عده وه ايده اهنه جده سا صهارنه مفا اهل اولور جوي غراب
 اولاسنج عده سلفه و بر ايد بر عاكي خرا ساي يوروشن توريخي ايجره جوي لوتيا
 كهدي چوده بر قاصد اهنه خراسم اول ايلدي رويته ناچينه نوجيه عتاب
 بو عتاي اكرت تايخين اير من سؤال
 بر تلف لافق الاهليه بيل جوياب

۱۱۵۰

ذات باطن سوره الكوا دره عطا ايدی دشمن بولنده اولسه ده بولنده اولسه
 سوره الكوا دره عطا ايدی دشمن بولنده اولسه ده بولنده اولسه
 سوره الكوا دره عطا ايدی دشمن بولنده اولسه ده بولنده اولسه
 سوره الكوا دره عطا ايدی دشمن بولنده اولسه ده بولنده اولسه

I

Metar:

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Merhabâ ey Âşaf-i 'âlihîmem 'âlicenâb
Ey vezîr-i dâdgüster kâmbağş ü kâmyâb

Sensin ol şâhib 'aât kim devletinde oldılar
Cûd-ü luţfundan nice bin bî-nevâ mâlik-nişâb

Sensin ol sâhib-şecâ'at kim nigâh-i kaddina
Hiç mümükün mi dayansin Rüstem ü Afrâsyâb

Mu'minîne sayebân-î re'fetin hişn-î haşîn
Asitânin 'âcizâni ummeteni'me-l-me'âb

- 5 Dôstâne tîgi berrâķun sirac-i müstenîr
Düşmen-i bed-hwâha bir şu'bân-i ateş şu'le tâb

Bosnanin atrâfi maşsûr-î adüv olmuş iken
Nazra-i lüţfünden oldi bir nefesde fetî-i bâb

Dîn ü birre Haydar-i kerrâri izhâr eyledin
Saf-zeden düşmânî kim bir lahzada etdün ģarâb

Bir ģazâ etdin ki andirdin ģazâ-yi Hayberi
Eyledin rûy-i zemîne ģûn-î a'dâyî ģitâb

Nemçenin bu ateş-i tuģyânîni itfâ' eyledin
Bulmaya ta ģaşredek bir zerre denlü iltihâb

- 10 ģayme-i ceyš-i zafer-encamîna olsa sezâ
Düşmanân-î cân-î a'dâdan eģer zerrîn ģinâb

'Asker-i nuşret penâha âferîn şad âferîn
Âteş-i rezm-i adüvden etmediler ictinâb

Her biri şîr-i veģâ ammâ ehâli-yi Sarây
Cümleden evfer 'adüya etdiler ģahr ü 'azâb

ģayret-âverdir kani ģüddâm-î bâb-î devletin
Aldılar miyân-î rezm içre nişân-î intihâb

'Asker-i pür-zûruna mûr-i za'if olsa qarîn
Görünür çeşme-i adüvden bir peleng-i pençe-tâb

- 15 Zerre his kaldı adüvde ede âheng-i cidâl
Şâhbâzâna muķâbil mi olur cem'i gurâb

Olmamiş 'ahd-i selefde böyle bir âlf gazâ
Misli yok fenn-i tevârih işre hiç bi-irtiyâb

Geldi çün bir kâsid-i râhat-gazâ mu'ciz-edâ
Eyledi bu bende-i nâcîze tevcih-i hitâb

Bu gazâ-yi ekberin tarihin eylersen su'âl
Sirr-i luṭf-i Lâ fetâ illâ Alî'den bil cevâb

1150

Zâti pâkini serverâ ekdârdan hifz ede Ḥayy
Düşman-i bed-ḥwâhın olsun dû-cihânda der'ikâb

Şan ü şevket ḳadr ü develet tâ ḳiyâmet ber mezîd
Sen mekârim güstere dâim du'âda şeyḫ ü şâb

- 1 Zdravo da si, Asafe,⁹ velikodušni, roda visokoga,
Veziru pravedni, dobročinitelju, sretniče!

Ti si onaj darovatelj, u čije doba postadoše
Od tvog obimnog dobročinstva na hiljade bijednika imućni

Ti si onaj junak što pogled na tvoj stas
Zar je moguće da izdrže Rustem¹⁰ i Afrasijab

Vjernicima sjena tvoje milosti je utvrđen grad
Kako je divno utočište nemoćnom narodu tvoj prag

- 5 Tvoj svijetli mač je prijateljima blistava svjetiljka
A zlom neprijatelju vatrena zmija koja iskre sipa

⁹ Aşaf, ministar cara Solomona, čuven po mudrosti. Šemsuddin Sami: *Kamûs-i Türkü*, Istanbul, 1317. h., sv. I, str. 37, EI², s. v.

¹⁰ Rustem, legendarni iranski junak. Šemsuddin Sami: *Kamûs ul-*

-A'lâm, Istanbul, 1308. h., str. 2276; Afrasijab, takođe po legendi turanski vladar. Obojica pojam velikih junaka, ali i međusobnih neprijatelja. *Islam ansiklopedisi*, Istanbul, 1945, sv. IV, str. 192.

Bosna bješe opsjednuta neprijateljem
Zahvaljujući tvojoj naklonosti, u jednom hipu otvori se kapija
pobjede

U vjeri i dobročinstvu si se pokazao Hajdar-i Kerrar¹¹
Koji organizovanog neprijatelja uništi u jednom trenu

Vodio si takav boj i dočarao hajbersku bitku¹²
Po zemlji si prolio krv neprijateljsku.

Ugasio si vatru pobune Nijemaca
Da joj se do sudnjeg dana ni iskrica ne upali

- 10 Kada bi (tvoja) pobjedonosna vojska imala šator
Dolikovalo bi da zlatni konopi budu od krvnih neprijatelja

Pobjedonosnim vojnicima bravo, sto puta bravo
Koji ne uzmaoše ispred bojne vatre neprijatelja!

Svaki od njih bijaše lav u boju, ali Sarajlije
Više od svih neprijatelju poraza naneseše.

Sluge na kapiji tvoga dvora (vlasti) su vrlo predane
Usred borbe zadobiše odabrani nišan

Kad bi se slabašni mrav pridružio njegovoj moćnoj vojsci
I on bi u oku neprijatelja izgledao kao tigar snažne šape

- 15 Malo ostade želje kod neprijatelja za borbu
Može li se jato vrana suprotstaviti sokolovima?!

Nikad u prošlosti nije se dogodio ovako veliki boj,
Bez ikakve sumnje u povijesti nema mu ravna

Kako ulak dođe donese vijest o čudesnoj borbi,
Obrati se riječima ovom nemoćnom robu:

Ako pitaš za datum ovog velikog boja,
Znaj da je odgovor u tajni milosti »Nema junaka nad Alijom«. ¹³

¹¹ Hajdar-i Kerâr, nadimak Ali b. Abû Tâlib-a (598—661), halife Četvrtog. Šemsuddîn Sami: *op. cit.*, C. I., str. 563, *EP*², s. v.

¹² Boj na Hajberu, mjestu na putu između Sirije i Medine, u kome

se po junaštvu proćuo Alî Abû Tâlib, *Islam ansiklopedisi*, sv. V, Istanbul, 1950, str. 383.

¹³ Godina banjalučke bitke po hidžri, koja odgovara 1737. godini n. ere.

1150

Tvoju svijetlu ličnost, gospodaru, od svih tuga neka čuva bog
A zli neprijatelj neka bude u kazni na oba svijeta

- 20 Slava i moć, snaga i sreća, neka ti se do sudnjeg dana povećava
Za tebe darežljivoga neka se trajno moli staro i mlado.

II

Druga pjesma o istom predmetu, koja je bez naslova, sročena je u deset četverostihova. Zabilježena je takođe u Kadićevoj Hronici.¹⁴

Svi koji je spominju, naznačavaju je kao djelo anonimnog pjesnika.¹⁵ Ni u Hronici gdje je jedino zabilježena, ne nalazimo tragova o njenom autoru.

Za razliku od Kantamiri-zadeove kaside, napisane po svim pravilima divanske poezije, ova je i formom i stilom jednostavna i pristupačna. Neposrednost i jasnoća učinili su je veoma popularnom, pa se pretpostavlja da je pjevana u narodu.¹⁶

Uočljiva je i velika sadržajna razlika između ove dvije pjesme. Dok su stihovi Kantamiri-zade Abdulaha, zapravo, panegirik Ali-paši, ova — nepoznatog pjesnika, spjevana je u slavu bitke. U opisu Ali-paše Hekim oğlu autor je veoma umjeren, ne razmeće se epitetima bez mjere da bi ga poistovetio sa legendarnim i istorijskim junacima. Ovdje se vođa bitke spominje tek toliko koliko je nužno da bi se predstavila situacija uoči bitke. Sa Ali-paše je skinut oreol, sveden je u okvire običnog čovjeka.

Zanimljiv je i neobičan za umjetničku poeziju toga vremena jezik ove pjesme. Iako je pisana na turskom, nije opterećena frazama, kitnjastim stilom, simbolima, epitetima i strogom formom. Simptomatično je, čak, da pjesnik u prvom četverostihu upotrebljava modificirane dvije domaće riječi: kral (kralj) i đeneral. Po jeziku najviše, pa i po sadržaju i formi, ova pjesma podsjeća na narodnu. Ako i pretpostavimo da nije narodna, ipak možemo s pravom zaključiti da je pjesnik bio pod velikim uticajem narodne poezije.

Sam pjesnik, koji u stihovima slavi pobjedu, predstavlja nam se kao patriota i dosta objektivan posmatrač događaja koje opjevava.

¹⁴ Muhamed Enveri Kadić: op. cit., str. 283.

¹⁶ Adem Handžić: op. cit., str. 162.

¹⁵ Vidi bilješku br. 7.

خبري کورن سینه رخسار المدی	گورن دگر ن کجه کزان بیلدی
سوره سکر بناکوته او شسته	نامایل خزانل سولیدی
غبار سقاره دماره صون کندی	ظون با شکره کور بهاری یا بیلدی
کلدی کاشا بناکوته او شسته	حصه بور ایله طویل ایله نالقدیلدی
بره کیردب عتارنلر قاندردی	دولت یا شسته خاصه ایتدی
دومان روسه بناکوته او کشته	گونده بیله طب بیتنه اوریدی
شرا بیلد صیره یی بقدریدی	قره هادیه بنا عسفه کوردیدی
کلن کاشا بناکوته او شسته	دیاره دره قنسه کنت باقدیدی
ضعیف ایقوه نری بازر کدایه	قلعه خلقتی نیاز ایبره خدایه
سیوی کلن بناکوته او شسته	اسیر از کوه بونکلن اعدایه
قلعه ایله فرسارده جاموسی	فریاد ایبره بناکوته قلعه سی
یتسیخ یانک بناکوته او شسته	خراب اولدی شهر یون لهیس
نرخی تریوب کلدی غیرت بر کشته	نهای یانک نیاز ایبره دو کشته
طرح چکلون بناکوته او کشته	سیف تو سانه کاشا قصدینه
فران ایتمی اطراف ایله حلییه	ضابطدی هب کوردی آرایه
تیز شمسوره بناکوته او کشته	یلگی تولدی حیقون الزیه
الله الله دیوبت باج کلدی	نازاره کوی کلنده دعا او صدی
کوردخ طرعدی بناکوته او کشته	خار تو خلک دایا خدی نوردی
تاریخی بیله ایبره الله یازیدی	اندک کاشا صر برین لوزیدی

باسی سینه کجه دریا سی صوری یوزیدی
 دولت تونده بناکوته او شسته

Faksimil druge pjesme (Kadićeva Hronika, tom IV, str. 283)

1. Gördünüz mi Nemçe kralı neyledi
Ahdi bozup çenge rağbet eyledi

Nâme ile cenerale söyledi
Süre 'asker Banyaluka üstüne
2. Tunbazlarla köprüleri yaptılar
Gradişkada Sava şuyini geçdiler

Tâbor ile toplar ile kalkdılar
Geldi kâfir Banyaluka üstüne
3. Dört yanından muşşara etdiler
Yere girüp meterizler kazdılar

Günde bin top Yezerine vurdılar
Dumân düşdü Banyaluka üstüne
4. Ferhadiye câmi'ine girdiler
Mihrâb ile minbereyi yıkdılar

Minâreden kal'asına bakdılar
Gelen kâfir Banyaluka üstüne
5. Kal'a halkı niyâz eder Hudâya
Naşib etme bizi bây ü gedâyâ

Esir olmak bunun gibi a'dâya
Şimdi gelen Banyaluka üstüne
6. Feryâd eder Banyaluka kal'ası
Kal'a ile Ferhadiye câmi'isi

Harâb oldi şehrimizin hepisi
Yetiş Paşa Banyaluka üstüne
7. 'Ali-paşa niyâz eder dostuna
Zevki koyup çekdi gayret postuna

Seyf kuşatdı kâfirin kaşdına
Tûg çekilsin Banyaluka üstüne
8. Zabitleri hep götürdü araya
Fermân etdi aţraf ile Saraya

Yeniçeri kulları çıksın alâya
Tiz yeñişsin Banyaluka üstüne

- 9 Pazâr günü gülbend du'â okundu
Allah Allah deyüp kilîç çekildi

Çarh u felek dayanmadî bozuldu
Güney doğdu Banyaluka üstüne

- 10 Anda kâfir taborını bozdılar
Tarihini bin yüz elli yazdılar

Başsız Nemçe Virbas suyunu yüzdüler
Devlet kondi Banyaluka üstüne.

- 1 Vidjeste li šta njemački kralj učini?
Ugovor prekrši i borbu zaželi

Pismom se generalu¹⁷ obrati
Da povede vojsku na Banju Luku.

- 2 Podigoše pontonske mostove,
U Gradišci rijeku Savu predoše.

S taborima, s topovima se digoše
Dođe nevjernik na Banju Luku.

- 3 Sa sve četiri strane opsadu načiniše,
U zemlju se ukopaše, grudobrane podigoše.

U jednom danu hiljadu topova na Jezero ispališe
Dimom se Banja Luka obavi.

- 4 U džamiju Ferhadiju udoše,
Mihrab i mimber srušiše.

Sa minare na tvrđavu pogledaše
Nevjernici što na Banju Luku stigoše.

¹⁷ Misli na generala Hildburghauzena. Više o tome: Hamdija Kreševljaković: *op. cit.*, str. 6.

- 5 Narod tvrđave bogu se zamoli:
Ne prepusti nas, ni siromaha ni bogataša
- Da postanemo robovi ovom neprijatelju
Koji sada stiže na Banju Luku.
- 6 Kuka, plače banjalučka tvrđava
Tvrđava i Ferhadije džamija
- Sav naš grad postade porušen
Dođi, pašo, na Banju Luku.
- 7 Ali-paša se pomoli svome Prijatelju
Užitak ostavi i oružja se prihvati.
- Pripasa sablju protiv namjere kaura
Nek se nosi čelenka na Banju Luku.
- 8 Oficire sve onamo otpremi,
Izda ferman Sarajevu i okolnim mjestima.
- Jenjičari nek u garnizon iziđu
I brzo stignu na Banju Luku.
- 9 Allah Allah klicajući mač se isuka
Sva odbrana ne izdrža, popusti,
- Sunce se rodi nad Banjom Lukom.
- 10 U hipu kaurski tabor razbiše
- I datum 1150 zapisaše
Obezglavljeni Nijemci Vrbas preplivaše
- Sreća se spusti na Banju Luku.

S u m m a r y

TWO UNPUBLISHED POEMS ON THE BATTLE OF BANJA LUKA FROM KADIĆ'S CHRONICLE

In the well-known Kadić Chronicle consisting of twenty-eight volumes (the autograph is kept in the Gazi Husrevbeg Library in Sarajevo), the author has also found these two poems. The first one is a chrono-verse panagyric dedicated to the commander in

the Battle of Banja Luka, Hekim oğlu 'Alī-paša, composed by Abdullah Kantamiri-zade of Sarajevo. The poet composed this eulogy in twenty distichs in the most frequently used meter: Fā'ilātün Fa'ilātün Fā'ilün.

The poem has all the characteristics of divan poetry and as far as its form is concerned it is beyond reproach. It is written in Turkish with a lot of customary Arabic and Persian constructions and expressions. The poet's view of Ali-pasha goes beyond the limits of the objective facts and therefore deviates considerably from history.

The second poem was recorded as the work of an unknown author. It greatly differs from Kantamiri-zade's poem in both form and style. It is simpler and more understandable. In form, and especially in language, it reminds one of folk poetry. These elements made it popular and it is supposed that it was sung by common people as well.

The poet speaks mainly about the battle, devoting to 'Alī-paša Hekim-oğlu a reasonable and objective amount of space. The poet's attitude to historical facts is much more realistic.

The poem contains twenty quadrastichs in a fairly correct Turkish, without a flowery style or expressions.